

publicació en qualsevol de les llengües pròpies de la Ribagorça. És per això que s'hi troben a faltar articles en llengua aragonesa, tenint a més en compte que la major part de les entitats que col·laboren en aquest primer número són aragoneses.

Els objectius de futur del CERIB passen per consolidar les estructures, ampliar el nombre de socis i continuar fomentant l'estudi sobre la Ribagorça. Les properes jornades,

amb el títol *Despoblació a la Ribagorça. Memòria, oblit i realitat*, ja estan programades pels dies 2 i 3 de juliol de 2004, a Areny de Noguera. De ben segur que les ponències estaran a l'alçada de les primeres i que el segon número de *Ripacurtia* serà una realitat a finals de 2004.

Núria de Lucas Val

Universitat Autònoma de Barcelona

Ignacio PEIRÓ
i Pedro RÚJULA (coords.),
**En construcción. Historia
local contemporánea,**
*Saragossa: Centro de Estudios
Darocenses i Dep.
de Historia Contemporánea
de la Universidad de Zaragoza,*
2003, 558 p.

Històries locals aragoneses

Actes del III Congrés d'Història Local d'Aragó

Aquest volum recull el conjunt d'estudis i comunicacions que es presentaren al Tercer Congrés d'Història Local d'Aragó, que tingué lloc a Daroca l'any 2001 organitzat pel centre d'estudis darocens i el Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Saragossa. Un any més, el repàs de les intervencions ens dona un testimoni no sols de la importància de la història local en l'aproximació a la narració de la història "general" per part d'un ampli conjunt d'historiadors aragonesos, sinó de la interrelació que existeix entre aquestes recerques i els problemes polítics més actuals.

En aquest sentit, la introducció dels professors Peiró i Rújula és il·luminadora perquè subratlla l'actual i creixent divergència que existeix entre el camí dels estudiosos professionals de la història i el que utilitza el poder com a instrument de consens i dominació, fins arribar a afirmar que «se están produciendo interpretaciones y reinterpretaciones del pasado a un ritmo tal que parecen amenazar al mismo futuro como lugar privilegiado de referencia en el debate político». Per això critiquen tant els "historiadors cortesans" com l'"ús públic" del passat en funció d'objectius polítics dirigits que converteixen i manipulen la història per reduir-la i simplificar-la en nom d'interessos turístics o d'una determinada "cultura del record" col·lectiva.

Des del seu punt de vista, Peiró i Rújula reivindiquen la deontologia de l'historiador i, amb això, el seu paper de

pertorbador de tota interpretació simplificada i mitificada del passat. Així doncs, davant les interpretacions planes, barroeres i maniquees del passat, els coordinadors del Tercer Congrés d'Història Local d'Aragó reclamen recerques que tinguin en compte la pluralitat, els canvis i els matisos d'un passat, que com a tal no és rígid i preestablert sinó *en construcció*.

Després d'aquesta introducció el volum continua amb les ponències —dividides entre propostes i reflexions— i les comunicacions —repartides segons els grans camps temàtics de «política», «societat», «símbols» i «cultura»—. Si analitzem les intervencions que havien d'animar la reflexió, podem trobar en les cinc propostes algunes de les línies que estan centrant els actuals interessos dels investigadors. En aquest sentit, la primera intervenció, a càrrec de Juan Sisinio Pérez Garzón (Universitat de Castella i la Manxa), versa sobre «la responsabilitat i les funcions de la història i dels historiadors» i podríem dir que recull i desenvolupa les reflexions anticipades per Peiró i Rújula en l'obertura del text. En particular, Pérez Garzón hi afegeix una crítica oberta a la metodologia seguida per un bon nombre d'historiadors occidentals fins a l'actualitat, viciada per quatre visions etnocèntriques intrinsecament interrelacionades: la primera es caracteritza pel tret cultural eurocèntric on el món modern s'identificaria amb Europa, la seva cultura (cristiana) i la tècnica; la segona, per l'enfocament polític de reconèixer l'estat-nació com a paràmetre per avaluar la història dels altres pobles extraeuropeus; la tercera, per assumir els valors de les classes mitjanes com a mesura per apreciar diferents societats, institucions, etc., i la quarta, per l'androcentrisme pel qual s'hauria produït l'exclusió sistemàtica de les dones de la història fins al revulsiu feminista dels anys seixanta del segle XX. La superació d'aquest llast és un dels objectius primerencs dels actuals historiadors —segons Pérez Garzón— per tal d'aconseguir el necessari establiment de ponts entre sistemes culturals i semiòtics diferents. Per això, l'autor reivindica el compromís de l'historiador envers la seva societat, a la qual ha de mostrar la dinàmica dels processos en tota la seva complexitat, precarietat i consegüent possibilitat de canvi.

A aquesta proposta de reflexió metahistòriogràfica, la segueixen un parell d'aportacions que han impulsat un gran nombre de recerques en els últims anys en camps com la violència política, per una banda, i la història de les dones, per l'altra. Així Eduardo González Calleja (Universitat Carlos III) reflexiona sobre la fenomenologia del cop d'estat al segle XX. N'ofereix un llarg recorregut,

amb aportacions de diferents autors, al llarg dels segles XIX i XX fins arribar a l'actualitat, i remarca la necessitat de restituir-ne tot el sentit i valor heurístic des de la perspectiva de la lluita per la conquesta del poder polític. En el segon camp, Júlia Cabaleiro Manzanedo (Universitat de Barcelona) remarca la importància de la construcció femenina de la societat, i per assolir-ho il·lustra «el dir i el fer» de diverses dones del Baix Llobregat, amb una profitosa interrelació entre història local i de gènere. En aquest àmbit de línies d'investigació no podia mancar l'aspecte de la formació d'identitat regional al llarg dels segles XIX-XX, aquí present amb una reflexió des de Galícia i una des del País Valencià. Ramón Villares (Universitat de Santiago de Compostela) examina la trajectòria del celtisme en la identitat cultural gallega, prenent en consideració textos de diferents historiadors. En aquest marc, el mite de l'origen celta de la comunitat gallega es remuntaria al segle XVIII, però no va arribar a popularitzar-se fins al segle XIX gràcies a l'estudi pioner de J. Vereia i Aguiar i dels seus deixebles Martínez Paadin i B. Vicetto. Però fou Manuel Martínez Murguía qui, com a principal historiador del Rexurdimento, configurà el paradigma cèltic tant en referència a la perspectiva historico-cultural com a la finalitat política per la qual la raça celta gallega, anterior a la dominació romana, havia de considerar-se amb una personalitat pròpia dins l'Estat espanyol. La "celtomania", que va aixecar les primeres veus crítiques al final del vuit-cents, traspassà al naixent nacionalisme gallec i no entrà en crisi fins als anys vint del segle següent, i sobretot els anys seixanta. Però, i a desgrat de les actuals investigacions que han posat seriosament en dubte la seva validesa, aquesta "celtomania" —com ens recorda Villares— resta, encara avui, viva en la cultura i en la mentalitat popular gallegues.

Del Rexurdimento a la Renaixença valenciana. Ferran Archilés i Manel Martí (Universitat de València) proposen unes consideracions sobre les relacions entre la identitat regional valenciana i la nacional espanyola del final del segle XIX al XX, analitzant-ne la fabricació simbòlica i la difusió social. Els autors exposen aquí unes tesis —que els especialistes haurien de conèixer per haver estat publicades en revistes com *Ayer* (núm. 35, 1999) o *Afers* (núm. 38, 2001)— de gran interès perquè, mitjançant l'anàlisi del cas valencià, posen en dubte les interpretacions de la dèbil nacionalització espanyola i en reafirmen, altrament, la intensitat. En aquest sentit, analitzen la identitat regional que s'hi desenvolupà des de la meitat del segle XIX i en remarquen la voluntat integradora en el nou marc de l'estat nacional espanyol. Des d'aquesta perspectiva hom pot entendre el fracàs de l'anomenat valencianisme polític i el procés de substitució lingüística que ha portat a l'actual hegemonia del castellà.

La ronda de ponències s'acabà amb significatius estats de la qüestió sobre la història local catalana i sobre els seminaris internacionals d'història local, organitzats per la Universitat del País Basc durant els anys 1990-1994, a càrrec de Carles Santacana (Universitat de Barcelona) i de Miquel Urquijo (Universitat del País Basc) respectivament.

Finalment les comunicacions, unes 25, representen una ocasió per copsar l'extens ventall d'estudis dels investigadors aragonesos i la seva àmplia heterogeneïtat d'interessos. En no poder-les examinar per no desbordar la llargada d'aquesta ressenya, us convidem a llegir-les directament en el volum.

La publicació d'*En construcció* ens representa la demostració de l'interès creixent que desperta la història local. I encara més si considerem que ja estem esperant les actes del quart Congrés d'Història Local d'Aragó (celebrat el 2003) com també les del setè Congrés d'Història Local de Catalunya (novembre 2003) i les del tercer de la Coordinadora dels Centres d'Estudis de Parla Catalana (febrer 2004): un sens fi d'iniciatives que demostren la frescor i l'actualitat de la història local com a eina de gran significació per a l'aproximació al passat.

G.C. Cattini